

DE FREITAS BRAZAO, IRIS (1896 - 1989), cyfreithiwr

Enw: Iris de Freitas Brazao
Dyddiad geni: 1896
Dyddiad marw: 1989
Priod: Alfred Casimiro Brazao
Rhiant: Amanda Braithwaite
Rhiant: Manuel de Freitas
Rhyw: Benyw
Galwedigaeth: cyfreithiwr
Maes gweithgaredd: Cyfraith
Awdur: Fiona Davies

Ganwyd Iris de Freitas ar 29 Hydref 1896 yn Bay Street, Kingston, Bridgetown, Barbados, yn ferch i Manuel de Freitas, dyn busnes, ac Amanda Braithwaite (1875-1978), menyw dras-gymysg o Farbados. Nid oedd ei rhieni'n briod, ond gwnaeth ei thad ei chynabod a'i chynnal er bod ganddo ddau blentyn cyfreithlon gyda'i wraig Antona. Rywbryd rhwng 1897 a 1910 symudodd Iris a'i mam i 1 Lombard St, Georgetown, Guiana Brydeinig (Guyana bellach).

Mynychodd Iris ysgol Gatholig St Ursula yn Georgetown o 1910 i 1916. Oherwydd cyfyngiadau teithio yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf nid aeth ymlaen i'r brifysgol yn syth, a dychwelodd i Farbados i astudio yn Queen's College am ddwy flynedd. Wedi cyfnod byr yn astudio yn Toronto, yn 1918 aeth i Goleg Prifysgol Cymru, Aberystwyth, lle bu'n astudio'r gyfraith, cyfreitheg, botaneg, ieithoedd modern a Lladin, gan ennill gradd BA yn 1922. Yn 1923 aeth ymlaen i Goleg St Anne's, Rhydychen, a chan mai ail radd oedd hon gallai gwblhau ei BA mewn cyfreitheg mewn dwy flynedd. Yn Rhydychen astudiodd gyda Dr Ivy Williams (1877-1966), y fenyw gyntaf i gael ei galw i'r bar yn Lloegr. Wedi cwblhau ei gradd Baglor mewn Cyfraith Sifil (cymhwyster cyfreithiol ôl-raddedig) a'i holl arholiadau bar, gorffennodd ei hastudiaethau LLB yn Aberystwyth yn 1927.

Ymgofrestrodd gyda Theml Fewnol Ysbytai'r Frawdlys yn 1922 ac fe'i galwyd i'r bar yn 1929. Hi oedd y fargyfreithwraig gyntaf yn Ynysoedd Caribî y Gymanwlad.

Ymsefydlodd yn fuan ac fe'i croesawyd ar ei hymddangosiad cyntaf yn y Goruchaf Lys. Bu iddi amddiffyn yn llwyddiannus mewn achos o lofruddiaeth yn 1932, gan ennill clod gan y barnwr am ei hadfocatiaeth. Ymunodd â'r gwasanaeth sifil fel Cynorthwy-ydd Cyfreithiol Dros Dro yn Siambr yr Atwrmai Gwladol ac yn Ebrill 1934 hi oedd y fenyw gyntaf i'w phenodi'n erlynydd y goron yn Guiana Brydeinig. Yn ystod ei gyrfa bu'n gweithio hefyd dros y Comisiwn Rhyddfraint, y Comisiwn Gwasanaeth Cyhoeddus ac fel Ymgynghorydd Cyfreithiol i Lywodraethwr Guiana Brydeinig.

Yn 1937 priododd Alfred Casimiro Brazao, ynad a ddaeth wedyn yn Gyfreithiwr Cyffredinol. Ymgartrefodd y ddau yn Guiana Brydeinig lle parhaodd hi i weithio fel bargyfreithwraig, gan weithredu dan ei henw morwynol. Bu Alfred farw yn 1953. Bu Iris de Freitas farw ar 21 Mai 1989 yn Georgetown, Guyana.

Yn 2016, wedi i staff ym Mhrifysgol Aberystwyth ddarganfod cerdyn post a ddanfonwyd gan Iris yn 1922/23 gyda llun ohoni yn ei gwisg academaidd, enwyd ystafell yn Llyfrgell Hugh Owen y brifysgol er anrhydedd iddi. Yn 2018 yn rhan o ddathliadau Mis Hanes Du yn y Deyrnas Unedig, cynhwyswyd Iris de Freitas mewn rhestr o 100 'Eicon Cymru Ddu'. Yn 2021 fe'i hanrhydeddwyd gan Lys Cyfiawnder y Caribî fel un o gyfreithwragedd arloesol y Caribî.

Awdur

Fiona Davies

Ffynonellau

'Iris de Freitas Brazão: A Legacy in Law', St Anne's College, University of Oxford

'Aberystwyth University honours first female lawyer in the Caribbean', Prifysgol Aberystwyth, 7 Mawrth 2016

'Iris de Freitas Brazao', WOWW, Narberth Museum, 7 August 2019

B. Brereton, 'A Trailblazing Caribbean Woman', Trinidad and Tobago Express, 11 Ebrill 2024

Guyana Times, 18 Hydref 2021

Joanne Collins-Gonsalves, *Iris de Freitas Brazao, Legal Luminary and Trailblazer: Caribbean, Canada, Wales, England 1896-1989* (Edmonton 2023)

A. Wightwick, 'Brilliant, Black and Welsh: A celebration of 100 African Caribbean and African Welsh people', Wales Online, 28 Medi 2018

Darllen Pellach

Erthygl Wicipedia: Iris de Freitas

Dolenni Ychwanegol

Wikidata: Q27898857

Dyddiad cyhoeddi: 2024-09-03

Hawffraint Erthygl: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

PDF Argraffu Cyfeirnod

Mae'r Bywgraffiadur Cymreig yn cael ei ddarparu gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru a Chanolfan Uwchefrydiau Cymreig a Cheltaidd Prifysgol Cymru. Mae ar gael am ddim ac nid yw'n derbyn cymorth grant. Byddai cyfraniad ariannol yn ein helpu i gynnal a gwella'r wefan er mwyn i ni fedru parhau i gydnabod Cymry sydd wedi gwneud cyfraniad nodedig i fywyd yng Nghymru a thu hwnt.

Evch i'n tudalen codi arian am ragor o wybodaeth.

Davies, F., (2024). DE FREITAS BRAZAO, IRIS (1896 - 1989), cyfreithiwr. *Y Bywgraffiadur Cymreig*. Adferwyd 14 Medi 2024, o <https://bywgraffiadur.cymru/article/c15-DEFR-IRI-1896>

Deffwrdd

Preifatrwydd a Chwcis
Hawffraint
Y Prosiect
Cymorth
Cysylltu

The image shows a book cover with a dark red background. On the left, there is a white rectangular area containing the logos for LGC (Llyfrgell Gogledd Cymru) and NLW (Neslyfrgell Cymru). To the right of this area, the title 'LLYFRGELL THE NATION' is written in large, bold, white capital letters. At the bottom left of the cover, there are three circular logos: the Welsh coat of arms, the Llyfrgell Gogledd Cymru logo, and the Llyfrgell Cymru logo. Below these logos is a small white box with the text 'Noddi gan Lywodraeth Cymru Sponsored by Welsh Government'.